

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКОВИЙ ВІСНИК

УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія

ЕКОНОМІКА

Випуск 27

2009

Редакційна колегія:

- Мікловда Василь Петрович** - доктор економічних наук, професор, чл.-кор. НАН України, завідувач кафедри економіки, менеджменту та маркетингу, декан економічного факультету Ужгородського національного університету (*головний редактор*)
- Пітюлич Михайло Іванович** - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії Ужгородського національного університету (*заступник головного редактора*)
- Надь Наталія Мирославівна** - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, менеджменту та маркетингу Ужгородського національного університету (*відповідальний секретар*)
- Слава Світлана Степанівна** - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, менеджменту та маркетингу Ужгородського національного університету
- Бойко Микола Миколайович** - доктор економічних наук, професор кафедри економіки, менеджменту та маркетингу Ужгородського національного університету
- Лендел Михайло Андрійович** - доктор економічних наук, член-кореспондент Української академії аграрних наук, професор кафедри економіки, менеджменту та маркетингу Ужгородського національного університету
- Баян Ануш Валеріївна** - доктор економічних наук, член-кореспондент Української академії аграрних наук, директор Закарпатського інституту агропромислового виробництва Української академії аграрних наук
- Рушак Михайло Юрійович** - доктор економічних наук, професор кафедри економіки, менеджменту та маркетингу Ужгородського національного університету
- Даньків Йосип Якимович** - кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку та аудиту Ужгородського національного університету
- Сембер Степан Васильович** - кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри банківської справи Ужгородського національного університету

Рецензенти:

Доктор економічних наук, професор **О.К. Алмашій**
Доктор економічних наук, професор **В.І. Ярема**

Адреса редакції: 88008, м. Ужгород, пл. Народна, 3,
Економічний факультет Ужгородського національного університету, кім. 44
Тел./факс: (03122) 3-23-67, 61-23-13.
Електронна пошта: bsc@univ.uzhgorod.ua

Видається з 1994 року.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ № 7972 від 9 жовтня 2003 року.

Затверджено додатком до постанови президії ВАК України від 9 лютого 2000 р., №2-02/2 і включено до переліку №4 наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Затверджено вченою радою Ужгородського національного університету, протокол №1 від 29.01.2009 р.

ISBN: 0869-0782

© Ужгородський національний університет, 2009

ЗМІСТ

Розділ 1 МАКРОЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	6
<i>Пітюлич М.І., Кушнір Ю.Б.</i>	
Економічний світогляд та фінансова грамотність старшокласників	6
<i>Газуда М.В.</i>	
Модель змішаної ринкової економіки та аналіз механізму стимулювання сукупного попиту	11
<i>Данайканич О.В.</i>	
Особливості управління та розвитку рекламної діяльності	16
<i>Товт К.С.</i>	
Теоретико-методологічні основи дослідження ринку послуг	25
<i>Ковач О.В.</i>	
Державне регулювання як основна функція управління	30
<i>Тимчак М.В.</i>	
Економічна необхідність страхового ринку та напрями його державного регулювання	36
<i>Пахтер Ю.О.</i>	
Теоретичні аспекти державного регулювання видобутку та раціонального використання мінеральних вод	41
Розділ 2 РЕГІОНАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ..	46
<i>Даньків Й.Я., Дишко І.Ю.</i>	
Методика та організація побудови багатомірної класифікації підприємств лісогосподарського комплексу	46 - 49
<i>Кальницький А.Є., Газуда С.М.</i>	
Малий бізнес як фактор соціально-економічного розвитку регіону	50
<i>Газуда М.В., Газуда Л.М., Максименко С.Ю.</i>	
Експортно-імпорتنі операції прикордонного регіону за видами економічної діяльності	56
<i>Лизанець О.В.</i>	
Географічна структура зовнішньоторговельної діяльності прикордонного регіону	60
<i>Кубіній Н.Ю., Федорович О.А., Сокол І.І.</i>	
Теоретико-методичні аспекти розвитку регіону	65
<i>Бойко Я.М.</i>	
Організаційні механізми адаптивності лісового господарства регіону в сучасних умовах (на прикладі Закарпатської області)	69

Мешко В.В.

Сутність і методи обчислення показників рентабельності підприємства (на прикладі ВАТ ЕК „Закарпаттяобленерго”).....172

Шандор Ф.Ф.; Молнар О.С., Коваль О.

Теоретичні та методологічні засади управління сферою туризму 175

Циганок О.О.

Систематизація основних методів оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства 184

Гладинець В.В.

Еволюція теорії витрат і оптимального комбінування факторів виробництва 188

Розділ 4 ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА 197

Сембер С.В., Чубарь О.Г., Остап С.В.

Теоретико-методичні підходи до розрахунку показників фінансової стабільності та стабільності банківської системи 197

Онищак Н.М.

Теоретичні підходи до формування кредитної політики кредитного портфеля комерційного банку в сучасних умовах фінансово-економічної кризи 206

Розділ 5 МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА 211

Крайнякова Е., Войнович С.

Споживання та економічна активність населення в умовах європейських інтеграційних процесів 211

Семененко О.С.

Сучасні аспекти активізації транскордонного співробітництва регіону 219

Кузмішин П., Кузмішинова В.

Профтехосвіта та її вибіркоче впровадження для розвитку та конкурентноздатності регіону.....224

Розділ 6 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ 229

Даньків Й.Я., Лучко М.Р., Остап'юк М.Я.

Облікові системи країн стародавнього Сходу 229-232

Русин Н.П.

Організація обліку вексельних операцій у діяльності комерційних банків 232

Галушка Н.Й.

Вексельні операції як об'єкт обліку та аудиту: теоретико-методологічний аспект 239

Шестерняк М.М.

Особливості організації обліку спільної діяльності в сучасних умовах 244

SUMMARY 252

Розділ 6

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ

УДК 657 (075.8)

ОБЛІКОВІ СИСТЕМИ КРАЇН СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ

Даньків Й.Я.
Остап'юк М.Я.

У статті на основі вивчення наукових джерел з історії обліку її авторами стверджується, що перші ознаки зародження специфічно розвинених облікових культур археологи та історики знайшли давно в долинах рік Ніл, Тигр, Євфрат. Це не дивно, оскільки саме тут значного розвитку набули примітивне землеробство та скотарство. Говорячи про розвиток обліку давніх країн Сходу, автори мають на увазі, насамперед, Стародавній Єгипет, Месопотамію (Вавилон), Іудею, Персію, Індію, Китай. Ці країни робили певний історичний внесок у розвиток облікової культури. Сучасна облікова наука зобов'язана їм появою оборотних відомостей, матеріальних балансів, інвентаризації, аналітичного та синтетичного обліку, обліку підзвітних сум, обліку кредитних операцій. Хоча терміни «бухгалтер» та «обліковець-рахівник» виникли значно пізніше – в епоху середньовіччя. Авторі статті відмічають, що не дивний той факт, що багато вчених-економістів вважають виникнення писемності насамперед потребою бухгалтерського обліку.

Кількість бібліографічних посилань – 7, мова - українська.

Ключові слова: облікова культура, матеріальний облік, облікові книги, глиняні «картки», документи, папірус, паперові форми, оборотні відомості, інвентаризація, матеріальний баланс, журнал анонімних листів.

ВСТУП

Незалежно від обраного підходу до написання історії бухгалтерського обліку, дослідження на цю тему завжди турбували обліковців, викликали і викликають практичний інтерес вчених-економістів, бухгалтерів-практиків, простих читачів і широкого загалу в усьому світі. На сьогодні для вчених-економістів і методологів в Україні, які працюють у цьому напрямі, найважливішим і найменш дослідженим, на нашу думку, є документальний підхід. Його реалізація полягає у збиранні документальних свідчень, що підтверджують розвиток бухгалтерського обліку, починаючи від первісного ладу.

Різні знання за природою та змістом є історичними, оскільки сучасна діяльність людей має ґрунтуватися на досвіді попередніх поколінь.

Рушієм історії людства завжди було виробництво матеріальних благ, оскільки суспільство може існувати та розвиватись лише завдяки безперервному оновленню та повторенню тих чи інших виробничих і соціальних процесів. Звідси – злети та падіння, бурхливий розвиток економіки та її кризи.

Джерелами відомостей про господарський побут давніх народів є предмети побуту, зброя, малюнки, гончарні та інші вироби, які вчені знаходять під час археологічних розкопок. Хоча нашій планеті Земля близько 4,5 млрд. років, але життя на ній існує не більше ніж 1 млрд. Про точний час появи людини вже багато написано, однак вчені різних галузей науки поки не знайшли точної відповіді на це складне питання.

Люди виготовляли знаряддя праці, за допомогою яких удосконалювали своє існування. Насамперед, це засоби праці, оскільки людина, розпочавши трудову діяльність (мисливство, рибальство), почала вести їм примітивний рахунок. Підрахунку підлягають також пересування та поведінка тварин, встановлення періодів нересту риб (у цей момент їх було ліпше виловлювати) тощо. Холодні та довгі зими змушували первісних людей

Даньків Йосиф Якимович, к.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та аудиту Ужгородського національного університету.

Остап'юк Мирослав Ярославович, к.е.н., професор кафедри обліку та аудиту Ужгородського національного університету тел. 80506712549, e-mail: danikiv@univ.uzhgorod.ua

створювати запаси їх, а це вже зумовлювало їх вимірювання і певною мірою елементарне прогнозування.

Дослідження літературних, історичних і наукових джерел дало можливість авторам виділити розвиток облікової культури в праісторичному розвитку країни.

Узагалі під обліковою культурою ми розуміємо рівень облікових знань на певному етапі розвитку країни. Це поняття, на нашу думку, є складним і охоплює декілька рівнів знань і практичних навиків, організацію, методіку та методологію обліку. Завершальним при цьому завжди є технологія облікового процесу.

1 ОБЛІКОВА КУЛЬТУРА В СТАРОДАВНЬОМУ ЄГИПТІ

Облікова культура та мистецтво в Стародавньому Єгипті досягли високого ступеня розвитку. Облік майна фараонів проводили спеціальні писарі, що проходили відповідну фахову підготовку в школах, якими керували жерці. Записи робилися на свитках з папірусу, довжина яких сягала 4-5 м, а ширина 20-25 см. Про наявність таких шкіл пише професор М.А. Кипарисов [2]. Записи робили чорною і червоною тушшю. Зберігся уривок облікової книги царського двору приблизно 1900 р. до н. е. Це щоденні записи отримання та витрачання різних цінностей. Їх будова подібна до оборотних відомостей за матеріальними рахунками. Насамперед подається початковий залишок на певний день, потім записуються надходження протягом дня у вигляді екстраординарних доходів цього дня та отримань від храму Амона та підсумовуються отримані доходи. Далі перелічуються усі витрати, наприклад: видатки на утримання двору, вельмож, війська, після розрахунків загальних витрат виводиться залишок на наступний день - справжня оборотна відомість. Рахунки матеріальних цінностей здійснювались за схемою:

$$Зп + Н = В + Зк \quad (1)$$

де $Зп$ – залишок початковий;

$Н$ – надходження;

$В$ – витрати;

$Зк$ – залишок кінцевий.

Матеріальний облік відповідно передбачав реєстрацію і кошторисних витрат. Дійсно, при VI династії вже зустрічається в обліку кошторис і реєстрація фактів контролює його виконання. І це в 2500 – 2400 роках до н.е. Основним обліковим прийомом і елементом на той час була інвентаризація. Саме на підставі її даних проводиться матеріальний облік наявності майна з обов'язковим виведенням його щоденного залишку. На 25 працівників належало мати одного писаря, заробітна плата (ставка) якого була дуже високою на той час і прирівнювалась до ставки начальника.

Про хід роботи начальник подавав щоденний письмовий звіт. Прийом робіт і контроль за їх ходом

виконувався спеціальними комісіями. Якщо звіт визнавався незадовільний, писаря били різками. Документи часто складались в двох або в трьох екземплярах, а записи поділялись на чорнові та офіційні. Облік вівся за певною визначеною системою, але без застосування грошового вимірника, тільки в натуральних показниках за допомогою зважування (визначення ваги) і відображення даного певним числом.

Окрім обліку майна фараонів, значного розвитку в Єгипті він здобув в храмах язичників, де були зосереджені значні кошти та майно. Облік проводився безпосередньо жерцями язичеських храмів, котрі й самі були носіями знань облікового мистецтва.

Значні облікові роботи проводилися в приватних господарствах великих землевласників. Особи, підготовлені в школах для ведення "обліково-господарської діяльності", як правило, ставали управителями. економами таких великих господарств, вели в них облік і подавали звіти про усі доходи і видатки в маєтку.

Можна зробити висновок про те, що в Єгипті також зародилося державне рахівництво, тобто облік доходів і видатків на державному рівні. Дані про таке рахівництво датовані XV ст. до н.е.

2 СТАРОДАВНІЙ ВАВИЛОН РОДОНАЧАЛЬНИК КАРТКОВОГО ОБЛІКУ

Стародавній Вавилон є батьківщиною "обліку на картках". "Картки" вироблялися випіканням, сировиною для цього була глина. Будучи великим торговельним центром стародавнього світу, Древній Вавилон не міг не стати одним із центрів розвитку господарського обліку. Тут виникла і вперше розвинулась банківська справа. Для прикладу, в VIII ст. до нашої ери в Древньому Вавилоні існував банк Ігібі (чи Егісбі), який проводив цілий ряд банківських операцій. Знайдений архів цього банку, що зберігається в Британському музеї, засвідчує, що в ньому проводилися облікові процедури усіх банківських операцій. Зокрема, по розрахунках з великою кількістю клієнтів цього банку. А це вже вимагало певної системи бухгалтерського обліку та дотримання облікових принципів.

Вавилон був першою державою, де виникло спеціальне облікове законодавство і, на наш погляд, перші облікові стандарти. Закони Хаммурапі (1790-1752 рр. до н.е.) зобов'язували:

- купців самостійного проводити облік наявного майна;
- храми дотримуватися державної системи рахівництва;
- видачу грошей без отримання боргової розписки проводити заборонялося.

Якщо документи знайдені в Єгипті дозволяють зробити висновок про первинність систематичних записів, то документи Вавілонян, навпаки, на перше місце ставлять записи хронологічні. Документи Вавілонян мали вже відповідні реквізити. Серед

кументів, які дійшли до наших днів, іричаються "наряд" на виконання робіт. На глиняна табличка, яка відображає відомість на заробітну плату. З неї вже тоді, витрати на заробітну по видах робіт. Вавилон користувався еєю, як людино-день. Вавилон можна ти і родоначальником синтетичного та обліку. Так синтетична "відомість" - орівнювались з "рахунками" - "Кито", "Рис".

особливості і в обліку будівельних е найбільше цінилась цегла. Спочатку вувалась поштучно, потім великими обліком цегли зв'язана поява умовних одиниць, зокрема, використовувалось едня цегла". Дуже символічно, що згідно реказом останній цар Вавилону Волтасар кету побачив на стіні загадкові слова и, фарес" - обчислений, зважений, они пророкували загибель імперії.

ІСЛОВИЩІ СИСТЕМИ ІУДЕЇ ТА ПЕРСІЇ

ів правління царя Соломона, Іудея була держава з розвинуеною системою обліку. юмічних і бухгалтерських спостережень Біблія. У ній можливо знайти опис го життя євреїв та інших народів, що Палестину у другому та першому х до нашої ери. Такі описи подані у овідей і вказівок про поведінку людей. З емо вислів царя: "З ким постійно в торговельних відносинах, рахуй і о даєш і що одержуєш - запиши". На ього почав формуватися контокорент обображення в обліку. На Пасху жерці ького храму не розпочинали служби до поки "головний бухгалтер" Іудеї не закрив сів і не склав звіту. Отже, можемо зробити овки й про формування на підставі даних ементів звітності. В Іудеї спеціальна передбачала порядок обліку пожертв розбудову храму. Отже, добротинність і в ий час піднягало обліку та відображенню. сія відома тим, що в ній зародилися документування оплати праці. У ті часи вся такий документ як наряд, за яким і грошову і натуральну виплату за виконані акож у великій імперії чиновники постійно ни по країні, перебуваючи в певному ні. Тут і зародилося таке поняття як ня і відрядне посвідчення. За таким листом ної форми (відрядним посвідченням) го службовця після прибуття повинні були и за суворо встановленими нормами. ого розвитку та поширення облік набув за вління Дарія (522-486 рр. до н.е.). Значні мперії, поділеної на сатрапії, велика постійно армія вимагали наявності жорсткого ючого апарату з метою контролю нь на їх утримання. Бухгалтери та

контролери вели облік не тільки явний, але й таємний. Основним документом стає не стільки реєстрація господарських фактів, скільки журнал анонімних листів.

4 ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДРЕВНЬОЇ ІНДІЇ ТА КИТАЮ

В Індії для обліку використовувалися горнята та камінчики. Перші були обліковими реєстрами, другі - первинними документами. Це була своєрідна картотека з рознесенням даних на рахунки. Ще в первісних дрібних індійських общинах було передбачено посаду бухгалтера, котрий вів облік операцій землеробства, кадастру землі й усього, що до цього належало. Такий облік, як правило, здійснювався в інтересах усієї общини, і бухгалтер із загальної казни отримував платню.

Історія обліку в Китаї нараховує понад 8000 років. Китай, як винахідник паперу, мав змогу здійснювати облік на різних паперових форматах. Тут утворилася досить складна облікова система. Облікові працівники працювали в трьох відділах, де фіксувався прихід, видатки і залишок. Два перші відділи показували рух матеріалів, а третій проводив інвентаризацію і виводив натуральний залишок, не знаючи облікового. Це забезпечувало відповідний контроль за рухом і збереженням цінностей. Отже, можна стверджувати, що основи оперативносальдового методу обліку матеріалів виникли саме там. У Китаї застосовувалася чотириколонна система обліку матеріальних цінностей:

$$\Pi - В = Зк - Зп \quad (2)$$

де Π - прихід,
 $В$ - видатки,
 $Зк, Зп$ - залишки, відповідно кінцеві та початкові.

Можна стверджувати, що дана формула є рівнянням матеріального балансу.

Службовці складу займали свою посаду не довше ніж три роки, а потім після п'ятнадцятиденної інвентаризації передавали цінності.

ВИСНОВКИ

Країни стародавнього світу, як бачимо з викладеного вище, зробили певний історичний внесок у розвиток облікової культури. Сучасна облікова наука зобов'язана їм появою оборотних відомостей, матеріальних балансів, інвентаризації, аналітичного та синтетичного обліку, обліку підзвітних сум, обліку кредитних операцій.

У первісних індійських общинах бухгалтер вів облік землі, її кадастру. В цей час слово «бухгалтер» не слід було розуміти в буквальному значенні, оскільки облік ще не сформувався як самостійна галузь людської діяльності, зумовлена суспільними потребами. А звідси він не поділявся на окремі види, і сам термін «обліковець-рахівник» виник значно

в епоху середньовіччя. І не дивний той факт, що багато вчених-економістів вважають виникнення писемності насамперед потребою бухгалтерського обліку.

У напрямі бухгалтерії, виходячи з вимог виробництва, розвиток господарського обліку особливо прискорився в період вдосконалення процесів обміну та зародження торговельної справи. Саме це визначило потребу в застосуванні подвійного

запису як відображення юридичного та економічного факту вибуття одного продукту і появи іншого. Внаслідок цього виникла потреба виміру та констатації їх. Тому з'являються примітивні рахунки речей: «прихід, видатки, залишок».

Автори статі мають намір здійснювати подальші дослідження в напрямі розвитку облікових систем в окремих країнах світу та періодах часу історичного розвитку цивілізації.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинєць Ф.Ф. Історія бухгалтерського обліку: В 2 ч.: Навчальний посібник для студентів ВНЗ: Спец.7060106 «Облік і аудит» -Житомир: ПП «Рута», 2001.
2. Кипарисов Н.А. «Курс теории бухгалтерского учета» - Москва: Госпланиздат, 1940. - 326с.
3. Лановик Б.Д. та ін. « Історія господарства: України і світу» Підручник – Київ: Вища школа, 1995. - 1436с.
4. Малькова Т.Н. «Древняя бухгалтерия: какой она была?» - Москва: финансы и статистика, 1995. - 341с.
5. Остап'юк М.Я., Лучко М.Р., Даньків Й.Я. «Історія бухгалтерського обліку». Навчальний посібник – 2-ге видання, виправлене і доповнене. Київ, «Знання», 2009. - 278с.
6. Соколов Я.В. «Очерки по истории бухгалтерского учета» -Москва: финансы и статистика, 1991. - 400с.
7. Соколов Я.В. «Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней» Учебное пособие для вузов. – Москва, Аудит: ЮНИТИ, 1996. - 638с.

УДК 657.334.339.9

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВЕКСЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Русин Н.П.

У даній статті розкрито суть кредитних, торговельних, гарантійних, розрахункових, комісійних та довірчих операцій комерційних банків. В науковій статті розкрито також питання організації та методики таких найпоширеніших розрахунків за векселями як інкасування, доміцляція, облік (врахування) векселів, застави в умовах кредиту, а також розкрито суть комісійних, депозитних, гарантійних операцій та інших операцій комерційних банків.

Кількість бібліографічних посилань – 19, мова – українська.

Ключові слова: вексель, векселедавець, векселедержатель, акцепт, інкасування, доміцляція, врахування векселів, дисконт, комісійна, депозитна, акцептна та гарантійна операція банку

ВСТУП

Ефективність процесу накопичення та перерозподілу капіталу в економіці України забезпечується механізмом функціонування фінансового ринку, що уможливило подолання кризових явищ та запобігання їх негативного впливу на діяльність суб'єктів господарювання.

Важливі функції на фінансовому ринку виконує ринок векселів як його особливий сегмент. Активізація вексельних розрахунків призводить до суттєвого скорочення готівки в господарському

обороті та прискорення руху вільних коштів між підприємствами різних видів економічної діяльності.

Активними учасниками вексельного ринку є банківські установи. Здійснення широкого кола операцій з векселями забезпечує зростання обсягу їх власного капіталу та підвищення прибутковості банківської діяльності. Водночас вексельні операції є досить ризикованими, що певною мірою стримує їх поширення. Важливо вчасно виявити міри ризику вексельних операцій та його вплив на фінансову стійкість банківської установи. Для виконання місії захисту та примноження власного капіталу банкам необхідно здійснювати виважену політику на вексельному ринку та працювати над удосконаленням

Русин Надія Павлівна, старший викладач кафедри обліку та аудиту УжНУ

Наукове видання

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія: Економіка

ВИПУСК 27

2009

Формат 60x84/8.

Умовн. друк. арк. 30,2. Зам. № 131. Наклад 100.

Надруковано з готових форм у Видавництві
Ужгородського національного університету "Говерла"
м. Ужгород, вул. Капітульна, 18, тел.: 3-32-48

*Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції – Серія 3т №32*